Психологічні особливості прояву акцентуацій характеру в підлітковому віці

Дем'яненко Л.А. СДПУ ім. А.С.Макаренка

Із основ загальної психології відомо, що саме характер є стрижневою, ключовою складовою людської особистості. Дослідження акцентуацій характеру є дуже важливим елементом в роботі практичного психолога з підлітками. Визначення найбільш яскравих рис характеру дає нам можливість краще зрозуміти індивідуальні особливості кожного та надати поради вчителям, батькам щодо покращення спілкування та співпраці з підлітками. Психологи, що займаються проблемою характеру, вважають, що менше 40% дорослих людей мають збалансований характер – гнучкий, стійкий до стресів, з невисокою чутливістю і помірною тривожністю, решта мають певні акцентуації, а в підлітковому віці цей показник збалансованості значно менший.

Розглядаючи детальніше структуру характеру, ряд психологів звертає увагу на індивідуальні особливості та найбільш яскраві прояви тих чи інших рис, тобто «акцентуацій». Поняття «акцентуації» було введено в психологію К.Леонгардом. Надалі до цього питання звертались як зарубіжні дослідники Е.Кречмер, У. Шелдон, Е.Фромм, М. Фрамер, так і вітчизняні науковці А.Є. Личко, П.Б. Ганнушкін, О.В.Кербіков, Г.К. Ушаков, Л.М.Собчик, С.І. Подмазін.

Вчений - психіатр П.Б. Ганнушкін (1933) визначав подібні стани як "латентну психопатію", О.В. Кербіков (1961) як передпсихопатію, Г.К. Ушаков (1973) як "крайні варіанти нормального характеру".

Відомий психолог і психіатр К. Леонгард, вважав, що акцентуація - це надмірне загострення окремих рис особистості. Тут треба виходити з того факту, що в нерізко вираженій формі ті або інші психопатичні особливості властиві майже всім "нормальним" людям. Як правило, чим різкіше виражена індивідуальність, тим яскравіше стають і властиві їй акцентуйовані риси. На його думку, акцентуації особистості перш за все проявляються у спілкуванні з іншими людьми.

Дослідник акцентуацій характеру у підлітків А.Є. Личко

подає наступне визначення: "Акцентуація характеру – це крайні варіанти, при яких окремі риси характеру надмірно посилені, внаслідок чого виявляється виборча уразливість відносно певного роду психогенних дій при хорошій і навіть підвищеній стійкості до інших". Отже, крайню інтенсивність певних рис характеру людини називають акцентуацією. Проте надмірно складні умови, які викликають акцентуацію, частота їх повторення можуть спричинити невротичні, істеричні та інші патологічні реакції.

Акцентуація рис характеру виявляється лише за певних умов. За інших умов люди з такими рисами діють спокійно та врівноважено.

Ми провели дослідження серед учнів дев'ятого класу загальноосвітньої школи № 19 м. Суми. В роботі було використано опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків, модифікований С.І.Подмазіним. За результатами дослідження, ми отримали наступні дані. 21% опитаних мають гіпертимний тип акцентуацій характеру, 7% - змішаний збудливо-демонстративний тип, 7% - інтровертований тип, 7% - змішаний лабільно - сензитивний тип, 7% - змішаний інтровертовано - збудливий тип, 7% - змішаний циклоїдно-лабільний тип. Таким чином, 56% підлітків мають акцентуації характеру, визначення яких допомагає краще зрозуміти їх поведінку та налагодити співпрацю з ними. А саме: для підлітків з гіпертимною акцентуацією – це залучення до самоврядування, до допомоги вчителю, організації чергувань у класі тощо; для інтровертованих та лабільно-сензитивних – вияв вдячності та висловлення похвали за гарно виконане доручення, таким чином активізувати ініціативність на нову задачу; для циклоїдних та збудливих підлітків – якомога точніше вивчити особливості змін настрою і відповідно до цього коригувати співпрацю з ними.

Результати експерименту показали нам, що в класі існують полярні типи акцентуацій характеру у підлітків. Перш за все наголосимо на необхідності ранньої діагностики проявів акцентуацій характеру.

Тому, на нашу думку, доцільним було б проведення заходів з психологічної просвіти та профілактики з батьками та класними

керівниками щодо ознайомлення з особливостями особистості підлітків, які мають акцентуації. Проведення такої роботи сприятиме збереженню психологічного здоров'я підростаючої особистості.

Вплив особистісних якостей старшокласників на їх професійне самовизначення

Косівчук К.М. СДПУ ім.А.С.Макаренка

Проблема професійного самовизначення сьогодні є дуже актуальною, адже обрання професії - це не просто вдало чи невдало прийняте в юності рішення, а один з найважливіших аспектів і умов людського щастя, впевненості в собі, необхідності людям. Період юності-період самовизначееня. Саме період старшого шкільного віку є сензитивним для формування життєвих планів а також для професійного самовизначееня. Існує чимало психологічних досліджень, які присвячені особливостям самовизначення. Цим питанням займались: Є.А.Клімов, Н.С.Пряжніков, Дж.Холланд,Є.Гінсберг та інші.

Є.А.Клімов відмічає вісім основних факторів які визначають професійний вибір: позиція старших у родині,позиція однолітків,позиція шкільного педагогічного колективу,особисті професійні та життєві плани, здібності та їх прояв, домагання на суспільне визнання, інформованість про ту чи іншу професійну діяльність а також схильності [1].

Основними факторами вибору професії є інтереси, здібності, темперамент, характер. Інша важлива група факторів складається з:рівня підготовки, стану здоров'я, інформованності світу професій. Виділяють також соціальні характеристики: оточення, освітній рівень батьків.

Професійне самовизначення старшокласників пов'язане з різноманітними якостями, серед яких дуже важливими є: темперамент та комунікативні здібності. В залежності від темпераменту можна виконувати віповідну діяльність і це буде запорукою її успішності. Також різні професій вимагають від людини різного рівня розвитку комунікативних здібностей.

Нами було проведено дослідження для виявлення взаємозв'язку особливостей професійного самовизначення з рівнем комунікативних здібностей та типом темпераменту.